

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1919 kl. $\frac{1}{2}$ 5 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Närvarande: herrar Källman, Röing, Ollas A. Ericsson, Wijk *), K. A. Nilson, Antons-son, Forssman, Boman, Jonsson i Hökhult *), Rune, Olsson i Kullenbergs-
torp *), Nilsson i Kristianstad, Bergman, Eliasson, Neess, Örne, Westrup *),
Bökelund, Johansson i Kullersta och Lövgren i Nyborg.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 225, hava herrar *Moberger* och *Hamrin* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. skulle erhålla följande lydelse:

17 §.

5. Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. *Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplätas till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje fullt femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas, och i intet fall till flera bolag än som under år 1918 eller, där ansökningen avser senare år än 1919, under det näst förutgångna året inom länet utövat rättigheter till*

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 7 saml. 13 häft. (Nr 14.)

detaljhandel med rusdrycker. Medgiver Konungens befallningshavande
— — — — — fattat detsamma.

*Frågans
behandling
vid 1918 års
riksdag.*

I proposition (nr 363) till 1918 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ändring av 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker i syfte att begränsa antalet av sådana bolag, genom vilka enligt 1 mom. i nämnda paragraf detaljhandeln med rusdrycker skall huvudsakligen utövas. Förslaget var föranlett av en framställning från kontrollstyrelsen, som uppmärksammat, att på åtskilliga orter bildats nya försäljningsbolag och att särskilt inom Malmöhus län, där antalet dylika bolag redan förut var stort, ett avsevärt antal nya ansökningar om försäljningsoktroj förekommit. Med anledning härav hade kontrollstyrelsen föreslagit en länsvis genomförd begränsning av bolagens antal till högst ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, varunder ansökan om rättighet skall ingivas. Den sålunda ifrågasatta bestämmelsen upptogs i Kungl. Maj:ts förslag, vilket därutöver innehöll den inskränkningen, att inom länet rättighet till detaljhandel i varje fall icke finge tilldelas flera bolag än som under år 1918 utövat sådan rättighet.

I anledning av nämnda proposition framställdes i motionsväg åtskilliga yrkanden. Bland annat föreslogs i två likalydande motioner, I: 192 av herr K. A. Nilson m. fl. och II: 440 av herrar Moberger och Hamrin, en ytterligare begränsning av bolagens länsvis reglerade antal, i sak överensstämmande med den som förordas i den till utskottets behandling nu föreliggande motionen.

Enligt Kungl. Maj:ts omförmälda förslag skulle för år 1919 högsta antalet försäljningsbolag inom hela riket stanna vid 94. I jämförelse med det antal bolag, som under år 1918 utövade detaljhandel med rusdrycker, skulle, enligt vad i propositionen meddelades, den föreslagna inskränkningen komma att drabba 32 bolag, varav 14 i Malmöhus län, 6 i Stockholms län, 3 i vartdera av Södermanlands och Skaraborgs län, 2 i vartdera av Kalmar och Hallands län och 1 bolag i vartdera av Blekinge och Kristianstads län. Med hänvisning härtill hemställdes i andra motioner om sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, genom vilka de rubbningar i bestående förhållanden, som vore förenade med indragning av försäljningsbolag, kunde undvikas.

I anslutning till vad sålunda hemställdes förordade bevillningsutskottet sådant tillägg till den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen till ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd, att rätt till detaljhandel med rusdrycker i varje fall skulle kunna meddelas bolag

till samma antal som under år 1918 inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin. Inom bevillningsutskottet avgåvos flera reservationer, av vilka en avsåg bifall till ovannämnda av herr K. A. Nilson m. fl. samt herrar Moberger och Hamrin väckta motioner; i en annan reservation yrkades avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Då ärendet förekom till behandling i kamrarna, antog andra kammaren den förra och första kammaren den senare reservationen, i följd varav frågan förföll.

Nu har genom föreliggande motion berörda fråga ånyo underställts riksdagens prövning, varvid motionärerna såsom stöd för sitt yrkande — i vilket, på sätt av det ovan anförda framgår, föreslås en bestämmelse med samma avfattning som den, till vilken andra kammaren vid 1918 års riksdag anslöt sig — erinrat om vad vid sistnämnda riksdag i ämnet förekom.

Motionen:

Den från och med ingången av detta år gällande förordningen om försäljning av rusdrycker innehåller icke någon annan begränsning av antalet av de bolag, åt vilka detaljhandeln med rusdrycker är i huvudsak förbehållen, än den att sådan handel inom en kommun icke må fördelas mellan flera bolag. I författningens bestämmelser förekommer sålunda intet som hindrar, att tillstånd meddelas till inrättande av ett försäljningsbolag inom en var av landets kommuner. Uppenbart är emellertid, att en sådan tillämpning av författningen skulle komma i strid med dess syfte att verka återhållande på rusdrycksförsäljningen. Därjämte skulle de med rusdrycksförsäljningen förenade förvaltningskostnaderna otvivelaktigt ökas, om försäljningen fördelades på alltför många bolag med starkt begränsade förvaltningsområden. Då nu i vissa delar av landet en utpräglad tendens till ökad bolagsbildning framträtt, har utskottet i likhet med motionärerna ansett, att härav påkallas ett sådant tillägg till författningens föreskrifter, som är ägnat att begränsa försäljningsbolagens antal till vad som kan anses motsvara behovet.

*Utskottets
yttrande.*

Vid övervägande av de olika förslag till bestämmelse i nu angivna syfte, som enligt vad ovan är nämnt uppgjorts, har utskottet tagit hänsyn dels och i främsta rummet till nykterhetsintresset och dels till den statsfinansiella synpunkten, att förvaltningskostnaderna icke böra onödigtvis ökas. Å andra sidan har utskottet ansett sig böra beakta såväl de olägenheter, vilka måste vara förenade med redan bestående bolags indragning, som ock konsumenternas berättigade anspråk att, särskilt med hänsyn till att numera även öl och vin till-

handahållas uteslutande genom ifrågavarande bolag, utan alltför besvärande omgång kunna erhålla de varor försäljningen omfattar. Med hänsyn tagen till sistnämnda bägge synpunkter har utskottet — som, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:ts förslag till 1918 års riksdag innehöll, ansett bolagens högsta antal i varje län böra bestämmas till ett för varje påbörjat femtiotusental invånare — icke kunnat förordna den av motionärerna föreslagna ytterligare begränsningen, att rättighet till detaljhandel icke skulle kunna inom ett län medgivas flera bolag än som under det näst förutgångna året inom länet utövat ifrågavarande slag av rättigheter. I stället har utskottet funnit billigt, att sådan rätt må inom varje län kunna meddelas bolag till samma antal som under år 1918 utövat dylika rättigheter. Utskottets förslag överensstämmer följaktligen med det av 1918 års bevillningsutskott framlagda.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av den föreliggande motionen, II: 225 av herrar Moberger och Hamrin, för sin del besluta, att 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

5. Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. *Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplåtas till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas; dock att sådan rätt i varje fall må kunna meddelas bolag till samma antal, som under år 1918 inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin.* Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsstälленas antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsstälленas förlägg-

ning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

Stockholm den 27 februari 1919.

På bevillningsutskottets vägnar:

G. W. KÄLLMAN.

Reservationer:

av herrar *Antonsson*, *Boman* och *Neess*, vilka anført:

De skäl, som vid 1918 års riksdag anfördes för avslag å den då framlagda kungl. propositionen, som i likhet med herrar *Mobergers* och *Hamrins* motion avsåg en ändring av gällande lagstiftning i syfte att begränsa rätten till bolagsbildning för försäljning av rusdrycker, äga fortfarande giltighet.

Sälunda skulle kunna inträffa, att en kommun, där den övervägande delen av befolkningen önskade försäljning av vissa rusdrycker, såsom vin och öl, icke kunde erhålla sådan, enär ett bolag i annan kommun icke kan medgivas utminuterung utom den kommun, där det har sitt hemvist. Ett bolag kan visserligen medgivas rätt till utskänkning inom annan kommun, men icke åläggas söka sådan rättighet.

Det från nykterhetshall tidigare framförda skälet, att den grade-rade röstskalan lade hinder i vägen för folkviljan att med avseende på nykterhetens främjande inom kommunerna göra sig fullt gällande, har numera förfallit. Detta hinder är som bekant genom urtima riksdagens beslut om införande av allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor undanröjt.

En lagändring sådan den ifrågasättes skulle, även med de modifikationerna som av utskottet föreslås, enligt vår mening, nu, mera än någonsin, inom kommunerna komma att kännas som ett obehörigt förmynderskap. Kommunernas fria beslutanderätt på förevarande område

bör bibehållas; det tillkommer ju dock Kungl. Maj:ts befallningshavande pröva, huruvida fastställelse bör meddelas eller icke.

Att ett större antal försäljningsbolag kommer till stånd, kan enligt vår uppfattning icke i nykterhetsavseende verka skadligt. Att allmänheten bättre betjänas genom ett bolag med begränsat verksamhetsområde är ju tydligt nog och därjämte kan icke förnekas att tillsynen och kontrollen i den anda, författningen avser, kunna göras mera effektiva av ett bolag med ett mindre verksamhetsområde än ett större.

Rörande bolagsökningen i Malmöhus län ha vi inhämtat, att dessa nya bolag tillkommit uteslutande för försäljning av vin och öl på platser, där dylik försäljning sedan många år tillbaka ägt rum. Framställning om rätt att bilda nya bolag för försäljning av spritdrycker har av länsstyrelsen i Malmöhus län lämnats utan bifall.

Med stöd av det anförda yrka vi, att såväl den i ämnet väckta motionen som utskottets hemställan icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

av herr *Forssman*, som anförde:

För många självständiga systembolags uppkomst torde bäst förekommas därigenom, att, vid sidan av kommunernas rätt att grunda sådana, medgivande lämnas systembolagen att utminutera rusdrycker även i andra kommuner än hemvistkommunen. Därigenom skulle nämligen allmänhetens lojala strävan att utan onödig omgång bekomma de rusdrycker, motboken berättigar till, kunna tillgodoses utan nya systembolag.

På grund härav får jag hemställa,

att riksdagen måtte avslå såväl i ämnet väckta motioner som utskottets hemställan.

samt av herr *Wijk*.